

O'SMIRLARDA IJTIMOIIY MOSLASHUVNING PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI.

Mamajonova Ra`no Abdusamatovna

Annotatsiya; *Mazkur maqolada o'smirlik davridagi ijtimoiy moslashuv jarayonining psixologik xususiyatlari tahlil qilinadi. O'smirlarning o'zini anglash, emotsional holati, tengdoshlari bilan munosabatlari va mustaqillikka intilish kabi omillar ijtimoiy moslashuvga qanday ta'sir ko'rsatishi ilmiy jihatdan yoritilgan. Shuningdek, o'smir shaxsining ijtimoiy muhitga moslashuvida uchraydigan qiyinchiliklar, ularni bartaraf etish yo'llari hamda pedagogik-psixologik yondashuvlarning ahamiyati ochib berilgan.*

Kalit so'zlar: *o'smirlik davri, ijtimoiy moslashuv, psixologik xususiyatlar, emotsional beqarorlik, o'zini anglash, shaxs shakllanishi, ijtimoiy muhit, tengdoshlar guruhi, motivatsiya.*

Annotation: *This article analyzes the psychological characteristics of the process of social adaptation in adolescence. It scientifically explains how factors such as adolescents' self-awareness, emotional state, relationships with peers, and the desire for independence affect social adaptation. It also reveals the difficulties encountered by the adolescent in adapting to the social environment, ways to overcome them, and the importance of pedagogical and psychological approaches.*

Keywords: *adolescence, social adaptation, psychological characteristics, emotional instability, self-awareness, personality formation, social environment, peer group, motivation.*

O'smirlik davri inson hayotining eng mas'uliyatli va murakkab bosqichlaridan biridir. Bu davrda shaxsning jismoniy, psixologik va ijtimoiy rivojlanishi tez sur'atlarda kechadi. O'smir o'zini kattalar dunyosining bir qismi sifatida his eta boshlaydi, o'z fikri, qadriyatlari, qarashlari va hayotga bo'lgan munosabatini shakllantiradi. Shu jarayonda ijtimoiy moslashuv muhim o'rin tutadi.

1. Ijtimoiy moslashuv tushunchasi va uning mazmuni.

Ijtimoiy moslashuv — bu shaxsning jamiyatdagi me'yor va qadriyatlarga, ijtimoiy rollarga moslashish jarayonidir. O'smirlik davrida bu jarayon nihoyatda muhim, chunki o'smir o'z o'rnini topish, o'z fikrini bildirish, tengdoshlar va kattalar bilan munosabat o'rnatish orqali ijtimoiy tajriba orttiradi. Moslashuv muvaffaqiyatli kechishi o'smirning kelajakdagi psixologik barqarorligiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

2. O'smirlarning psixologik xususiyatlari

O'smirlik davrida shaxsda o'zini anglash jarayoni kuchayadi. U 'men kimman?' degan savolga javob izlaydi, o'zini boshqalar bilan solishtiradi, mustaqillikka intiladi. Shu sababli o'z-o'zini baholash ko'pincha beqaror bo'ladi. Emotsional sohada ham o'zgarishlar seziladi — hissiy beqarorlik, tez jahllanish, tortinchoqlik yoki mustaqil qaror qabul qilish istagi kuchayadi.

O'smirlar uchun tengdoshlar bilan munosabatlar markaziy ahamiyat kasb etadi. Ular do'stlik, guruhga mansublik va jamoada o'z o'rnini topish ehtiyojini kuchli his qiladilar. Shu bois, ular

ko'pincha ota-ona yoki o'qituvchilar bilan emas, balki tengdoshlari fikriga ko'proq quloq soladilar.

3. Ijtimoiy moslashuvda uchraydigan qiyinchiliklar

O'smirlarning ijtimoiy moslashuv jarayonida bir qator psixologik muammolar yuzaga keladi. Bular orasida o'qishdagi muvaffaqiyatsizliklar, oilaviy nizolar, tengdoshlar tomonidan rad etilish, internetga haddan tashqari bog'liqlik va kommunikativ ko'nikmalarning yetishmasligi mavjud. Bu holatlar o'smirning o'ziga ishonchsiz bo'lishiga, ijtimoiy chekinish yoki agressiv xatti-harakatlarga sabab bo'lishi mumkin.

Psixologik yordam, ota-ona va pedagoglarning diqqat-e'tibori, ijobiy ijtimoiy muhit o'smirning moslashuv jarayonini yengillashtiradi. Shuningdek, o'smirlarning ijtimoiy faolligini qo'llab-quvvatlash, ularni jamoaviy ishlar, sport yoki ijodiy faoliyatga jalb etish ham samarali usullardan hisoblanadi.

4. O'smir shaxsining ijtimoiy moslashuvini shakllantirish omillari

O'smir shaxsining ijtimoiy moslashuviga quyidagi omillar ta'sir ko'rsatadi:

- Oila muhiti va tarbiya uslubi;
- Maktabdagi psixologik muhit va o'qituvchilar bilan munosabat;
- Tengdoshlar guruhi ta'siri;
- Shaxsiy qiziqishlar va motivatsiya;
- Ijtimoiy qadriyatlar va madaniyat darajasi.

Ushbu omillar o'zaro bog'liq holda o'smirning ijtimoiy faoliyatini shakllantiradi.

Xulosa

O'smirlik davrida ijtimoiy moslashuv shaxsning shakllanishida hal qiluvchi rol o'ynaydi. Bu davrda o'smirni to'g'ri yo'naltirish, uning hissiy holatini tushunish va ijtimoiy faoliyatini qo'llab-quvvatlash muhim ahamiyatga ega. Pedagog va ota-onalarning hamkorlikdagi yondashuvi o'smirlarning ijtimoiy moslashuvini muvaffaqiyatli kechishiga zamin yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Karimova V.M. Psixologiya. – Toshkent: O'qituvchi, 2010.
2. G'oziev E. Shaxs psixologiyasi. – Toshkent: Fan, 2015.
3. Vygotskiy L.S. Pedagogik psixologiya. – Moskva: Pedagogika, 1991.
4. Erikson E. Identity: Youth and Crisis. – New York: Norton, 1968.
5. Bo'ronova G. O'smirlik davri psixologiyasi. – Toshkent: Universitet, 2020.